

موزه ملی ایران یکی از شش موزه معتبر دنیا

● کیومرث درخشان
کارشناس علوم ارتباطات

تشکیل مجموعه موزه ملی ایران را می‌دهند. در سال ۱۳۷۵ بخش اسلامی، از موزه ایران باستان جدا و به صورت گنجینه دوران اسلامی به موزه ملی ایران اضافه و توسط ریاست محترم وقت جمهوری اسلامی و با حضور وزرای فرهنگ کشورهای عضو آکو افتتاح گردید. (بانوجه به وسعت و اهمیت گنجینه دوران اسلامی، این بخش از موزه ملی ایران در گزارش جداگانه‌ای معرفی خواهد شد.)

کتابخانه موزه ملی ایران:

اندیشه ایجاد کتابخانه موزه ملی ایران، جدا از فکر ایجاد موزه ایران باستان نبوده و همزمان با اجرای طرح موزه ایران باستان، در سال ۱۳۰۶ مکانی جهت کتابخانه‌ای به نام کتابخانه باستان‌شناسی نیز در ساختمان موزه منظور شد. پس از اتمام ساختمان موزه در سال ۱۳۱۶، کتابخانه آن نیز آماده بازدهی شد. این کتابخانه، به عنوان تأمین‌کننده نیازهای تحقیقاتی کادر موزه و اداره باستان‌شناسی حیات خود را با حدود ۱۰۰۰ جلد کتاب فارسی و لاتین، که از کتابخانه معارف به عاریه گرفته بود، آغاز کرد. این کتابخانه در طول عمر ۶۲ ساله خود، محل مطالعه و بازدید بسیاری از رجال علمی، فرهنگی و سیاسی ایران و جهان بوده است، و جای آن را دارد که به عنوان مکانی فرهنگی و علمی، همواره مورد توجه فرهنگدوستان قرار گیرد. در حال حاضر مجموعه این کتابخانه بالغ بر حدود ۲۰ هزار جلد کتاب و نشریه به زبان‌های گوناگون، و مهم‌ترین کتابخانه تخصصی کشور ما از نظر تاریخ هند و باستان‌شناسی ایران و کشورهای همجوار است. و اعتبار و منزلتی جهانی نیز دارد. این کتابخانه، گذشته از ارتباط و همکاری‌های فرهنگی با

معارف، در قسمت شمال مدرسه دارالتقون، به نام موزه ملی، یاموزه معارف در نظر گرفته شد و به عنوان موزه مورد استفاده قرار گرفت. همزمان با توسعه فعالیت‌های باستان‌شناسی توسط اروپاییان در سال ۱۲۹۷، دولت ایران اداره‌ای به نام اداره عتیقات، در همان عمارت وزارت معارف تأسیس کرد. ویرانی آثار و اشیای تاریخی و غارت اموال فرهنگی از یک سو و افزایش روند جنبش‌های وطن‌خواهانه از سوی دیگر، باعث شد که جمعی از رجال فرهنگی، در جهت حفظ موارث فرهنگی ایران تلاش کنند که تشکیل انجمن آثار ملی در سال ۱۳۰۴ یکی از رهاوردهای آن بود. تلاش پیگیر موسسان این انجمن، تصویب قانون حفظ آثار ملی را در پی داشت که در آن راستا، دولت موظف به حفظ آثار و ملزم به ایجاد مکانی به عنوان موزه شد. سرانجام، در سال ۱۳۰۶ و در اجرای قانون حفظ آثار ملی، دولت تصمیم گرفت موزه‌ای در تهران بسازد و مدیریت آن را به یک نفر فرانسوی بسپارد. آندره گنار، معمار و مهندس فرانسوی، به عنوان مدیر باستان‌شناسی و به منظور نظم بخشیدن به وضعیت آثار باستانی، در سال ۱۳۰۶ به خدمت گرفته شد. و در سال ۱۳۰۸ تهیه نقشه ساختمان موزه ایران باستان را به او واگذار کردند.

این بنا در سال ۱۳۱۳ ه. ش. شروع و در سال ۱۳۱۶ شمسی با ۷۵۰۰ مترمربع زیربنا و در دو قسمت مجزا شامل سالن نمایش و بخش‌های پیش از تاریخ، تاریخی، اسلامی، سکه و مهر، مرمت و بخش‌های اداری، واحد عکاسی و گنجینه اموال فرهنگی تاریخی به پایان رسید. در حال حاضر موزه ایران باستان - موزه هنرهای ملی و موزه فرش ایران، موزه دوران اسلامی، موزه رضا عباسی و موزه آبگینه و سفالینه،

موزه ملی ایران، از مراکز مهم و قابل اهمیت تحقیقاتی در ایران و جهان در زمینه پژوهش‌های تاریخی و باستان‌شناسی به شمار می‌آید. در طرح و معماری بنای موزه سعی شده است هماهنگی لازم را با موضوع و اشیای داخل آن داشته و با تاریخ کشور نیز، مرتبط و پیوسته باشد. از این نظر نمای عمومی ساختمان موزه، به شکل کاخ فیروزآباد فارس ساخته شده است و رنگ آجرهای آن نیز به پیروی از معماری عصر ساسانی، سرخ تیره انتخاب شده است. طاق عظیم ورودی بنا نیز، تداعی‌کننده طاق کسری است. به همین دلیل بنای موزه نیز از آثار تاریخی محسوب می‌شود. محوطه بزرگ موزه، محل رفت و آمد مردم بین موزه دوران اسلامی و ایران باستان است. روبروی درب ورودی به سمت قسمت اداری موزه منتهی می‌شود. و سمت چپ، ساختمان موزه ایران باستان قرار دارد. سمت راست ورودی به طرف پله‌ها، کتابخانه قرار دارد و از پله‌ها که بالاتر می‌روی سالن نمایش قرار دارد. در هر دو موزه دوران اسلامی و ایران باستان حضور خارجی‌ها که با علاقه و جدیت تمام به حرف‌های راهنمایان گوش می‌کنند و در صدد کسب اطلاعات بیشتر هستند جلب‌توجه می‌کند، موزه ملی ایران به عنوان یکی از شش موزه معتبر دنیاست که محل آن در ابتدای خیابان سی‌تیر می‌باشد.

تاریخچه موزه ملی ایران

اندیشه ایجاد مکانی به نام موزه برای ارائه، نگهداری و صیانت از موارث فرهنگی در ایران، احتمالاً برای نخستین بار توسط مرحوم صنیع‌الدوله عنوان شد. در سال ۱۲۹۵، در اجرای این اندیشه، یکی از اتاق‌های بزرگ عمارت قدیم وزارت

موسسات علمی و فرهنگی داخلی، با بسیاری از موسسات علمی و تحقیقاتی کشورهای خارجی نیز روابط فرهنگی و تبادل اطلاعات، کتاب و نشریه دارد. و پاسخگوی نیازهای تحقیقاتی بسیاری از محققان، دانشجویان و علاقمندان به رشته‌های باستان‌شناسی و تاریخ هنر است.

موزه ایران باستان:

شامل دو بخش: ۱. پیش از تاریخ ۲. دوران تاریخی است. که به طور اجمالی به توصیف آن می‌پردازیم: خانم غنچه از کارشناسان موزه در این باره توضیح می‌دهد: «تاریخ زندگی انسان بر مبنای تحولاتی که در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تکنولوژیکی، ساخت ابزار در جوامع و فرهنگ‌های مختلف در طول زمان به وجود آمده به دوره‌های مختلفی تقسیم می‌گردد. ابداع و کاربرد خط و نگارش در اواخر هزاره چهارم - قبل از میلاد - موجب گردید که جوامع انسانی وارد دوران تاریخی گردد. بنابراین ما دوران قبل از اختراع خط را پیش از تاریخ و بعد از آن را دوران تاریخی می‌نامیم. ولی در موزه ایران باستان، مبداء تاریخی تفکیک دو بخش (پیش از تاریخ و تاریخی) آغاز و ایجاد سلسله‌های پادشاهی یعنی حکومت ماد و هخامنشی است. و نحوه نمایش این آثار هم بر مبنای موضوعی و دوره‌ای توأمان بوده‌است.

دوره پیش از تاریخ:

این دوره که بیشترین تاریخ زندگی انسان را شامل می‌شود، دوره‌ای است بسیار طولانی و مهم. زیرا ریشه کلیه تحولات را که در ادوار تاریخی در جوامع و فرهنگ‌های مختلف پدید آمده است می‌بایست در ادوار پیش از تاریخ جستجو کرد. این بخش فعالیت خود را از سال ۱۳۱۶، همزمان با گشایش موزه آغاز کرده است، و تاکنون با هدف شناسایی و معرفی تمدن‌های گوناگون پیش از تاریخ ایران، به راه خود ادامه داده است.

این تمدن‌های پیشرفته که از حدود هزاره هفتم تا اول ق.م را در برمی‌گیرد. آثار و اشیاء بسیار قابل توجه و ارزنده‌ای را ارائه می‌دهند، که در طی سال‌هایی که از گشایش موزه می‌گذرد، توسط باستان‌شناسان ایرانی و خارجی در حین کاوش‌های علمی، یا از طرق دیگر از قبیل اهداء توسط مجموعه‌داران علاقمند و غیره یا به دنبال کشف حفاری‌های غیرمجاز به بخش پیش از تاریخ وارد شده‌اند و این محل را به صورت مکانی مناسب برای مطالعه پیرامون این قبیل آثار درآورده‌اند.

تعداد اشیاء موجود در این بخش تقریباً ۱۰/۰۰۰ قلم است این اشیاء که از جنس سفال، مفرغ، طلا، نقره، استخوان، عاج، سنگ، قیرطبیعی و جز آنهاست، نمودار تمدن‌هایی متعلق به ایران و بسیار پیشرفته است که مرتبه و عظمت ایران را در ادوار پیش از تاریخ جلوه‌گر می‌کند. این بخش نه تنها موظف به مطالعه و ارائه اشیاء در موزه ملی ایران است، بلکه همگام با بخش‌های دیگر در برپایی نمایشگاه‌ها و همچنین تأسیس موزه‌های شهرستان‌ها، با در اختیار گذاشتن اشیاء مشارکت دارد.

معرفی اشیاء بخش پیش از تاریخ:

اشیاء دوران پیش از تاریخ این موزه در طبقه اول ساختمان در ۲۵ ویتترین، در معرض دید علاقمندان، باستان‌شناسان و مشتاقان هنر پیش از تاریخ ایران قرار دارد. این اشیاء از هزاره ششم پیش از میلاد شروع و تا هزاره اول پیش از میلاد ادامه پیدا می‌کند. سعی بر آن شده که جالب‌ترین و با ارزش‌ترین اشیاء تپه‌ها و مناطق گوناگون باستانی کشور که اغلب بوسیله

حفاری‌های علمی به دست آمده است، انتخاب شود.

اشیاء سنگی کشف رود

اما قدیمی‌ترین نمونه اشیاء به نمایش گذاشته شده در موزه ایران باستان، اشیاء سنگی معروف به کشف‌رود می‌باشد. این اشیاء در سال ۱۹۷۵-۱۹۷۴ در خراسان در نزدیکی دریای کشف رود نزدیک دهکده «ابراوان» در چهل کیلومتری مشهد توسط آقای «تیبو» از دانشگاه بوردوکس Bordeaux فرانسه کشف شد. اشیاء به نمایش گذاشته شده حدود ۳۰ شیء سنگی است که گاهی یک لپه یا دولبه آن تراشیده شده است. کاشف معتقد است که قدیمی‌ترین نمونه در ایران می‌باشد و مربوط به دوره «پلستوسن زیرین» یعنی تاریخ یک میلیون تا ۸۰۰/۰۰۰ سال پیش می‌باشد که البته بعضی از اینها متعلق به حدود ۷۰۰/۰۰۰ تا ۶۰۰/۰۰۰ سال پیش است.

در این جا به اشیاء هر دوره از اشیاء متعلق به پیش از تاریخ اشاره‌ای می‌شود:

هزاره ششم و پنجم پیش از میلاد:

اشیاء این دو دوره از مناطق اسماعیل آباد، شهریار، چشمه علی و تپه سراب انتخاب شده‌اند. اکثر اشیاء این دو دوره، از اسماعیل آباد که در ۸۰ کیلومتری شمال غرب تهران و در حومه ساوجبلاغ واقع شده، انتخاب شده‌اند. سفال اسماعیل آباد از خمیر قرمز جلا یافته و مخلوطی از شن و گاه با نقوش سباهرنگ است، که غالباً آن را با دست ساخته‌اند. تزیینات

ظروف سفالین اسماعیل آباد شامل نقوش انسانی، حیوانی، هندسی و گل و گیاه هستند که زمانی فقط خارج و گاهی داخل و خارج آنها تزیین شده است. آثار تمدن اسماعیل آباد با دیگر محوطه‌های قبل از تاریخ مانند سیلک II، گیان، چشمه علی و قره تپه شهریار قابل مقایسه است. از آثار بسیار زیبا و جالب حدود ۶۰۰۰ سال قبل از میلاد، پیکره گلینی است که از حفاریات دهکده دوران نوسنگی، در تپه سراب، نزدیک کرمانشاه به دست آمده است، که به «نونوس» تپه سراب معروف شده، و پیکره زنی نشسته با پاهای دراز است. از جمله آثار جالب این دوره، دسته استخوانی شیئی از تپه سیلک کاشان و احتمالاً مربوط به هزاره پنجم پیش از میلاد به شکل مردی است ایستاده، که طرز ایستادن او حالت انزیم و سلام را القاء می‌کند. این نوع ایستادن در آثار دیگر ایرانی نیز دیده شده است. بقیه اشیاء هزاره ششم و پنجم قبل از میلاد، اشیایی است از سنگ مرمر و سنگ‌های گوناگون دیگر، از جمله عقیق، لاجورد و... که به صورت گردن‌بند تزیین یافته است.

هزاره چهارم قبل از میلاد:

اشیاء این دوره از جنس سفال و سنگ مرمرند و از مناطق شوش A، چغامیش، حصاردامغان، تل باکون فارس انتخاب شده‌اند. بررسی و کاوش‌های شوش از حدود یک قرن پیش، یعنی از سال ۱۲۶۹ هجری شمسی، توسط هیئت کاوش‌های فرانسوی شروع شد، و در این مدت آثار زیادی متعلق به تمدن‌های گوناگون باستانی، از جمله آثاری متعلق

در معبدی در بابل قرار داشته است، که هم اکنون در موزه لوور پاریس در کشور فرانسه، جای دارد. در بالای این لوح نقش برجسته حمورابی که در جلو شاماش «خدای خورشید» به نیایش ایستاده دیده می‌شود. لوح مذکور در ۱۱۶۰ پیش از میلاد توسط «شوتروک ناهوته» پادشاه ایلام به هنگام فتح بابل به شوش آورده شده است. اصل این لوح در حفاری‌های سال ۱۹۰۱ میلادی توسط ژاک دمرگان فرانسوی از شوش کشف و از آنجا مستقیماً به موزه لوور پاریس منتقل شد. در بدنه لوح، متن قانونی در ۲۸۲ ماده به خط میخی آکدی نوشته شده، که براساس مفاد آن روابط اجتماعی آن عصر تنظیم می‌شده است.

لوح دوم سنگ نبشته‌ای است که در سال ۱۳۴۵ از سر پل ذهاب کشف شده است. محل کشف این کتیبه در هزاره دوم قبل از میلاد تحت نفوذ پادشاهان کاسی بابل قرار داشته است.

لوح سوم، لوح سنگی است که با کتیبه میخی اورارتویی مربوط به هزاره اول پیش از میلاد از ماکو به دست آمده است.

تالار گنجینه:

در این تالار اشیاء بسیار ارزشمندی از طلا، نقره، عاج و... از مناطق گوناگون باستانی کشور از جمله تپه مارلیک، کمارلو، کلاردشت، زیویه، حسنلو انتخاب شده که از این میان می‌توان به جام مارلیک اشاره کرد. این جام از زرناب ساخته شده و هنرمند در به وجود آوردن آن متحمل وقت و دقت بسیار زیادی شده و ابتکار قابل ملاحظه‌ای به خرج داده و در نتیجه یکی از زیباترین جام‌های طلای جهان را به وجود آورده است. در این جام سر حیوان از متن جام با کوبیدن و چکش زدن، نزدیک به ۲ سانتی‌متر بیرون آمده و نقش وسط جام، درخت زندگی است که به حالت کاملاً تزیینی ساخته شده، در هر طرف آن دو گاو بالدار از درخت بالا می‌روند. (لازم به ذکر است این تالار در حال حاضر به علت تعمیرات، تعطیل بوده و در آینده‌ای نزدیک بازگشایی خواهد شد.)

دوره تاریخی و لرستان:

آثار بخش تاریخی و لرستان شامل بخش‌های زیر است:

۱. اشیاء مربوط به لرستان
۲. اشیاء دوران تاریخی ایران (از هخامنشی تا ساسانی)
۳. اشیاء مربوط به لرستان. در قسمت نمایش اشیاء لرستان، که در راهرو طبقه اول سالن نمایش ترتیب یافته است، پنج ویترین وجود دارد. که در آنها اشیایی که از نظر زمانی و مکانی به لرستان معروفند به نمایش درآمده‌اند. و محدوده زمانی هزاره سوم تا هزاره اول پیش از میلاد را می‌پوشانند. این اشیاء ظروف، قطعات کاربردی، تزییناتی و ابزار حرب از مفرغ و آهن و نیز قطعات ریزی از مفرغ، سنگ و آهن را در بر می‌گیرد، و در کل، از مجموعه‌های بسیار خوب اشیاء لرستان در دنیا است که از محوطه‌های باستانی، چون ورکیود و کل ولی در استان ایلام و سرخ دم، کمتران چغاسبز و دم آویزه در استان لرستان و مناطقی از استان کرمانشاه به دست آمده‌اند.
۴. اشیاء دوران تاریخی ایران (از هخامنشی تا ساسانی) نمایش اشیاء این دوران، از انتهای سالن سمت راست طبقه اول نمایش، بعد از اتمام اشیاء پیش از تاریخ، شروع می‌شود. و تا انتهای همان سالن طبقه اول تا در ورودی موزه ادامه می‌یابد و اشیاء دوران هخامنشی، سلوکی، پارتی و ساسانی را شامل می‌شود.

به پیش از تاریخ ایران کشف شد. هنر سفال‌سازی این منطقه، که از هزاره چهارم پیش از میلاد آغاز شده است، در طی قرون، تحول و تکامل زیادی یافته، ظروف سفالین متنوعی توسط سفالگران شوش ساخته شده است. یک نمونه بسیار زیبای آن ساغری است بزرگ با نقش بزکوهی، که نمونه دیگر آن در موزه لوور پاریس جای دارد.

هزاره سوم تا حدود قرن ۱۳ پیش از میلاد:

اشیاء این دو دوره از سفال، قیر طبیعی (زفت) و سنگ مرمر ساخته شده‌اند و لوحه‌ها و مجسمه‌های گلی را نیز در بر می‌گیرد، که از مناطق باستانی تورنگ تپه، شاه تپه، شوش، تپه‌حصار، تپه گیان، کله دشت ساوه و چغازنبیل انتخاب شده‌اند و در میان این آثار اشیاء ایلامی معبد چغازنبیل، که از طریق کشفیات «پروفیسور گیرشمن» به دست آمده، و مربوط به دوران ایلام میانی است، مشاهده می‌شود. اشیاء مربوط به این معبد عبارتند از کلون دروازه با کتیبه، چرخ ارایه، سرگرزهای مفرغی و سنگی با کتیبه، اشیاء مفرغی و از همه مهم‌تر مجسمه گاو مقدس سفالی است، که در یکی از درب‌های معبد ایلامی (زیگورات) قرار داشته و کتیبه‌ای از او نقاشی گال پادشاه ایلام و شوش و اتران دارد، که به خدای بزرگ ایلام - این شوشیناک - تقدیم کرده است. تمامی اشیاء چغازنبیل به قرن ۱۳ ق. م. مربوطند.

اواخر هزاره دوم تا هزاره اول پیش از میلاد:

اشیاء منتخب این دوره مربوط به خورویین، حسنلو،

- اشیاء مربوط به دوره هخامنشی (۵۵۰ الی ۳۱۲ ق.م) شروع آن با اشیاء سنگی دوران هخامنشی است، که قطعات حجیم و بزرگی را شامل می‌شود و اغلب از تخت جمشید آورده شده‌اند. دلیل انتقال آنها نیز نمایش بخشی از موجودیت آثار تخت جمشید برای بینندگان موزه بوده است. از جمله قطعات معروف آن، نقش بار عام داریوش است. که داریوش، خشایارشا، وزیر دربار و وزیر جنگ و فردی مذهبی را نمایش می‌دهد. مجموعه این اشیاء سنگی، از نفایس اشیاء موزه و از جهات مطالعاتی دارای ارزش بسیار است. علاوه بر این اشیاء، قسمت‌هایی از کاشی‌های تزیینی بناهای هخامنشی تخت جمشید و شوش نیز وجود دارند. پیکره بزرگ، حجیم و بدون سر داریوش، از جمله اشیاء منحصر به فرد موزه ملی ایران است که از شوش منتقل شده است و با کتیبه‌های چهارگانه خود، زینت‌بخش این قسمت موزه است. دیگر اشیاء هخامنشی، شامل آثار سنگی، فلزی، استخوان و سفال است، که از محوطه‌های باستانی تخت جمشید، شوش، پاسارگاد، همدان و جز آنها به دست آمده‌اند. از جمله مهمترین اشیاء این بخش، اشیاء کتیبه‌داری از دوران هخامنشی است که بر غنای مطالعاتی این قسمت از موزه افزوده است. در این قسمت نیز همچون بخش‌های دیگر موزه، تعدادی از اشیاء بزرگ، به دیوار یاقف سالن متصل و در محل خود ثابت شده‌اند. در این میان از نمونه ستون هخامنشی و پلکان کاخ جنوبی تخت جمشید می‌توان یاد کرد.

- دوره سلوکی: ۳۱۲ الی ۲۵۰ ق.م

با آمدن اسکندر و شکست هخامنشیان، حکومت سلوکی در ایران تا برپایی حکومت اشکانی تأسیس شد. بخشی از اشیاء موزه متعلق به این دوران است. هرچند این اشیاء اندکند، لیکن از ارزش بسیاری برخوردارند. ماسک مفرغی منتسب به آنتیوخوس چهارم از شمی درمال امپریختیاری، سنگ نبشته‌ای از زمان آنتیوخوس سوم از نهاوند و پیکره مفرغی خدایان یونانی از آن جمله آثارند.

- دوره پارتی:

با اینکه بسیاری از موزه‌ها به خاطر کمبود اشیاء پارتی تنها به نمایش سکه‌های آنها اکتفا می‌کنند، ولی موزه ملی ایران، با توجه به آثار مکشوفه از نهاوند، شمی، سرمسجد مسجده سلیمان، برده نشاند، شوش و محوطه‌های باستانی استان گیلان و آذربایجان شرقی، از غنای بسیار برخوردار است. و مجموعه ارزشمندی از آثار دوران پارتی را به نمایش گذاشته است. در این میان باید از پیکره مفرغی عظیم و بسیار مهم و منحصر به فرد شاهزاده یا سردار پارتی یاد کرد. که تصویر آن زینت‌بخش بسیاری از کتاب‌هایی است که در مورد دوران پارتی صحبت می‌کنند. از دیگر آثار پارتی مهم، نقش برجسته مربوط به دوران اردوان پنجم آخرین پادشاه پارتی، نقش برجسته‌های مکشوفه از برده نشاند شوش و جز آنها، سرمزمین یک زن - احتمالاً ملکه موزا، زن فرهاد سوم و چهارم - و مجموعه‌ای از آثار مفرغی، صدقی، استخوانی، سفالی، سنگی و شیشه‌ای است که از محوطه مذکور در بالا از جمله گرمی در آذربایجان شرقی به دست آمده‌اند.

- دوره ساسانی ۲۲۴ الی ۶۴۶ میلادی

بعد از دوران پارتی، و در ضمن دینار از آثار پارتی، بیننده شاهد آثار مربوط به دوران ساسانی است که به همان شکل و سیاق آثار دوران‌های پیشی آراسته و به نمایش درآمده‌اند. از جمله مواردی که بسیار جلب توجه می‌کند قسمت‌های گوناگونی از تزیینات گچبری شده مربوط به کاخ‌های ساسانی است، که در دیوار و کف موزه تثبیت شده‌اند و از محوطه‌های باستانی، چال ترخان ری (جنوب تهران)، تپه حصار دامغان و

بیشاپور در فارس به دست آمده‌اند. که از آن جمله است تزیینات ستون‌های این کاخ‌ها که چشم هر بیننده‌ای را به خود جلب می‌کند. از دیگر آثار این قسمت از سالن نمایش، آشیایی است بزرگ و کوچک که از شوش، تخت ابونصر (شیراز)، کرمانشاه، دماوند، محوطه‌های باستانی این دوران در مازندران و گیلان حاصل شده‌اند. و شامل آثار سنگی، سفالی، شیشه‌ای، مفرغی، آهنی، استخوان و صدف نقره‌ای و سربی است و مجموعه‌ای از اشیاء ارزشمند این دوران در شکل‌های گوناگون خود را در اختیار بیننده می‌گذارد. اما از دیگر مجموعه‌های متعلق به دوران تاریخی، آشیایی است که از حفاری‌های باستان‌شناسان در اطراف زنجان کشف شده‌است. در ذیل توضیحات خانم غنچه کارشناس موزه ایران باستان را در مورد مجموعه زنجان می‌خوانید:

مجموعه زنجان

تاریخ و محل اکتشاف: در سال ۱۳۷۲ معدن کاران نمک در ناحیه غرب شهرستان زنجان به هنگام خاکبرداری و استخراج نمک از معدن زیرتپه‌های این منطقه با نیم تنه یک جسد با ریش و موی بلند مواجه می‌شوند. پس از مطلع شدن میراث فرهنگی استان زنجان، کاوش منطقه از تاریخ ۱/۱/۶۷ آغاز و منجر به کشف یک ساق پا درون چکمه چرمی، سه قبضه چاقو، شلوارک، شی نقره‌ای به نام گوش پاک کن، قلاب سنگ، تکه‌های طناب چرمی، سنگ ساب، گردو،

تکه‌های سفال و چند تکه پارچه منقوش و خرده‌های استخوان می‌شود. معادن نمک مذکور در زیر تپه ماهورهای مشرف به رودخانه مهرآباد در فاصله یک کیلومتری سمت جنوب روستای حمزه‌لو قرار گرفته‌اند. این روستا در ۶۵ کیلومتری سمت غربی شهر زنجان قرار گرفته است.

کارشناسان با بررسی دقیق و مقایسه‌های تطبیقی بین آرایش مو و پوشش دوران تاریخی مختلفه جسد مکشوفه را که مرد نمکی نامیده شد، ۱۷۰۰ سال پیش تعیین کردند.

این نیم تنه به علت قرار گرفتن در شرایط نمکی و از دست دادن آب بافتها، مومیایی طبیعی شده و از زوال و نابودی مصون مانده است.

محل بیابانش چکمه و ساق پای درون آن در فاصله چند متری از محل کشف نیم تنه بوده است. بنابراین به منظور اثبات واحد بودن جسد با تعلق یا به نیم تنه مرد نمکی به کمک آزمایشات ژنتیکی و استفاده از روش انگشت‌نگاری DNA نظریه فوق ثابت گردید.

بخش سکه‌ها و مهرها:

بخش سکه‌ها و مهرها، در موزه ملی ایران، مرکز پژوهش و نگهداری حدود ۱۲۰ هزار سکه و ۵ هزار مهر است، مهرها که انواع مسطح (استامپی)، استوانه‌ای (سیلندری) اثر مهر و تابلت را شامل می‌شوند، از هزاره چهارم ق.م تا دوره پهلوی را در بر می‌گیرند. مجموعه سکه‌های بخش، که از جنس طلا، نقره، مس و برنز هستند، از قرن ششم ق.م تا دوره پهلوی را شاملند. فعالیت عمده بخش، علاوه بر حفظ و نگهداری از اشیاء و پژوهش درباره آنها و انتشار نتایج حاصله از آن به ترتیب زیر است:

۱. معرفی اشیاء و مجموعه‌های ناشناخته موجود در بخش.

۲. معرفی اشیاء حاصله از حفاریات و مطالعه و بررسی جغرافیایی و تاریخی منطقه کاوش.

۳. انجام مطالعات مقایسه‌ای، در ارتباط با مجموعه‌های موجود در داخل و خارج کشور.

از دیگر وظایف بخش، تأمین کمبدهای مهر و مهر موزه‌های شهرستان، تکمیل مجموعه موزه ملی و راهنمایی دانشجویان این رشته است.

شماری از سکه‌ها و مهرهای ارزشمند بخش، در دو طبقه سالن نمایش موزه به نمایش گذاشته شده‌اند. در طبقه همکف سیر تکامل هنر مهرسازی، از هزاره چهارم تا دوره ساسانی، به چشم می‌خورد و نقوش حک شده بر آنها نشانگر نحوه زندگی و امرار معاش و عقاید مذهبی مردمان آن زمان است.

یک نمونه از مهرهای کم نظیر، سیلندر خاکستری رنگی مربوط به دوره هخامنشی است، که شاه را در حال مبارزه با شیر نشان می‌دهد و نقش فروهر نیز بر آن حک شده، که از حفاری پاسارگاد به دست آمده است.

در پایان ضمن اینکه همه شما را به بازدید از این موزه غنی و دیدنی دعوت می‌کنیم. از آقای آبیار معاونت موزه ملی ایران و خانم غنچه کارشناس و سایر همکاران ایشان که اطلاعات لازم را در مورد مجموعه موزه ملی ایران در اختیار ما قرار دادند سپاسگزار می‌کنیم و امیدواریم که در راه رسالت خطیر خویش که عرضه آثار و نشانه‌های تمدن و فرهنگ غنی و پر بار ایرانی و اسلامی در زمان‌های گذشته به آیندگان است موفق و پیروز باشید.